

Nr 269.

Av herr **Bagge m. fl.**, om utredning och förslag rörande dels lagstiftning om ideella föreningar, dels åtgärder i övrigt till främjande av arbetsfreden.

Spörsmålet om skapande av mera ordnade förhållanden inom vissa delar av det ekonomiska livet är för närvarande vår viktigaste inrepolitiska fråga. I detta sammanhang kommer främst i betraktande det problemkomplex, som berör arbetsfreden. Medan samhällslivet i övrigt på snart sagt alla områden blivit föremål för rättslig reglering, ha arbetsmarknaden och dess problem i stort sett lämnats orörda av lagstiftningen. Följden härav har blivit, att detta stora och utomordentligt viktiga samhällsområde för närvarande är undandraget rättsordningens reglerande och utjämnande inflytande. Vådorna av detta äro uppenbara för envar, som icke är så hemfallen åt vanetänkande, att han utan vidare accepterar det nuvarande tillståndet såsom något naturligt och riktigt.

Striderna på arbetsmarknaden medföra stora sociala skadeverkningar. De skapa en klasskampsmentalitet, som är oförenlig med ett sunt samhällsliv. De oundvikliga intressesmotsättningarna mellan arbetare och arbetsgivare antaga genom en ständigt underhållen stridsstämning proportioner, som skapa en vrågbild av verkligheten. Den intressegemenskap mellan företagare och anställda, som är en ekonomisk realitet, tvingas att träda i bakgrunden i jämförelse med de existerande motsättningarna. Denna utveckling är till skada för alla utom för de oroselement, som vårt samhälle tyvärr icke är helt förskonat ifrån.

Striderna på arbetsmarknaden förorsaka även betydande skador av rent ekonomisk natur. Även den part, som formellt blir den vinnande efter en arbetskonflikt, torde ofta finna, att vinsten är i högsta grad fiktiv, då de förluster, som förorsakats parten genom stridsåtgärderna, ej sällan överstiga värdet av de medgivanden, som utverkats vid uppgörelsen. Under arbetskonflikter i våra stora exportindustrier förlorar vårt land lätt marknader i utlandet, som det sedan kan visa sig omöjligt att återvinna. För övrigt är det ju känt och omvitnat, att den blotta omständigheten, att arbetsfreden är så labil i vårt land, är oss till skada i konkurrensen på världsmarknaden. Till följd av arbetskonflikt i en bransch kunna företag inom andra branscher tvingas till produktionsinskränkningar och arbetsnedläggelse. Staten blir alltid lidande genom arbetskonflikter: minskade skatteintäkter och ökad arbetslöshet äro givna följder av striderna på arbetsmarknaden.

Skall samhällsekonomin kunna bära de ständigt ökade bördorna för den sociala välfärdsverksamheten och skall vårt samhälle kunna möta de ökade

riskerna utifrån i denna oroliga tid, måste man arbeta för utjämnande av motsättningarna och stärkande av sammanhållningen inom samhället. Vi vilja kraftigt framhålla nödvändigheten av att statliga ingripanden i detta syfte ske omedelbart och icke uppskjutas till en oviss framtid. Om man väntar tills en kris av ekonomisk eller politisk natur inträffar, kan man bli nödsakad att acceptera en lösning, som uteslutande tillgodoser intresset av lugn i samhället på bekostnad av friheten och rörligheten i det ekonomiska livet.

Vi begära därför en lagstiftning, som tryggar arbetsfreden i görligaste mån utan att insnärja näringslivet i ett förkvävande statstväng eller hindra ett sunt organisationsväsen. Arbetsfredens problem är emellertid intimt förbundet med frågan om den ställning, som bör tillkomma organisationerna. En arbetsfredslagstiftning skall icke rikta sig mot organisationerna såsom sådana utan mot vissa yttringar av organisationernas verksamhet, som äro oförenliga med ett rättssamhälles traditioner. Organisationerna äro i och för sig utan tvivel av stor nytta såväl i det ekonomiska livet i allmänhet som på arbetsmarknaden i synnerhet. Organisationsväsendet garanterar, att förhandlingar om arbetsvillkor ske mellan i styrkeavseende jämställda parter; organisationerna ha möjlighet att bättre än den enskilde arbetaren och arbetsgivaren bedöma situationen på arbetsmarknaden i belysning av det allmänna ekonomiska läget; de kunna också i och för sig bidra till att skapa stabila förhållanden på arbetsmarknaden. Men ett starkt utbyggt organisationsväsen kan bli förenat med stora nackdelar, om organisationerna och deras verksamhet icke regleras av rättsordningen. Den sammanhållning och solidaritet mellan en organisations medlemmar, som är nödvändig för att organisationen effektivt skall kunna tillvarata medlemmarnas yrkesintressen, kan missbrukas på många olika sätt till skada för de enskilda medlemmarna och för samhället. Yrkessolidariteten kan exempelvis av organisationernas ledare användas för politiska syften av olika slag. Utslag av sådana missbruk äro stridsåtgärder i avsikt att tvinga statsmakterna att göra eller underlåta något och majoritetsbeslut om kollektivanslutning av yrkesorganisationer till visst politiskt parti. Föreningssolidariteten kan missbrukas till förföljelser mot oliktankande, till trakasserier mot utomstående och utan att någon synes vara juridiskt ansvarig för de vidtagna åtgärderna. Vidare kunna organisationerna i konflikter, som kunna anses berättigade ur den synpunkten, att de verkligen röra sig om rena yrkesintressen, tillgripa stridsmedel, som verka förödande på utomstående personers existens eller på viktiga delar av samhällslivet. Organisationerna kunna genom olämpliga bestämmelser om sättet för fattande av beslut angående stridsåtgärder motverka sitt eget ändamål att åstadkomma stabilitet på arbetsmarknaden.

Det är en angelägen uppgift för statsmakterna att genomföra en social fridslagstiftning, som avlägsnar sådana olägenheter av organisationsväsendet, som här påtalats, utan att därför rikta en attack mot organisationsväsendet såsom sådant. För detta syfte kräves enligt vår mening först och främst *en*

lagstiftning, som reglerar yrkessammanslutningarnas organisation. Utan en sådan lagstiftning torde man aldrig få ett fast grepp om arbetsfredens problem. Frågan om en lagstiftning i detta ämne har flera gånger varit föremål för statsmakternas prövning. Stundom har det därvid varit fråga om en lagstiftning för ideella föreningar över huvud, vid andra tillfällen åter speciellt för yrkesföreningar. Redan vid 1899, 1910 och 1911 års riksdagar var frågan före, dock utan att något lagförslag blev av riksdagen antaget. År 1919 förelåg ett sakkunnigbetänkande med utkast till lag om ideella föreningar. Något förslag i anledning av detta betänkande blev emellertid aldrig förelagt riksdagen.

Vid 1934 års riksdag upptogs frågan ånyo, denna gång i ett vidare sammanhang. Vid denna riksdag väcktes ett flertal motioner rörande arbetsfreden. I några av dessa motioner upptogs frågan om rättslig reglering av arbetsgivarnas och arbetarnas fackliga sammanslutningar. I anledning av dessa motioner yttrade andra lagutskottet bland annat följande:

»Med hänsyn till den starka utveckling, som under de senare åren de fackliga sammanslutningarna undergått och den ökade betydelse desamma i skilda avseenden erhållit, torde frågan om deras reglerande i lag böra upptagas till en allsidig utredning. Visserligen har ej en allmän lagstiftning rörande ideella föreningar kommit till stånd, men en utredning, inskränkt till att avse de fackliga sammanslutningarna, torde ej med nödvändighet föranleda en lagstiftning, som samtidigt utsträcker till det här angivna området i dess helhet.»

Riksdagen tog i skrivelse till Kungl. Maj:t särskilt sikte på denna del av arbetsfredsproblemet, i det att riksdagen på utskottets förslag anhöll, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en allsidig och förutsättningslös utredning rörande de åtgärder på föreningsrättens och arbetsrättens områden, som kunde vidtagas i syfte att rättsligen utbilda arbetsgivarnas och arbetarnas fackliga föreningsväsen och att främja arbetsfreden, samt att utan tidsutdräkt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Denna riksdagens skrivelse föranledde icke någon åtgärd av Kungl. Maj:t förrän på årets sista dag, då Kungl. Maj:t tillkallade tre sakkunniga för att uppgöra en plan till utredningar rörande grundvalarna för hela vårt ekonomiska liv. I denna utredning ingick som en detalj frågan om reglerandet av de fackliga sammanslutningarna. Genom detta förfaringssätt har en verklig utredning av frågan uppskjutits åtminstone två år.

I anledning av detta förfaringssätt från regeringens sida yrkades i motion (I: 179) till 1935 års riksdag, att riksdagen i skrivelse hos Kungl. Maj:t måtte anhålla, att skyndsammast och för sig utredning skulle företagas och förslag framläggas rörande frågan om åtgärder till arbetsfredens främjande. Riksdagen beslöt att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att det pågående utredningsarbetet beträffande arbetsfredsfrågan skulle bedrivas i sådan ordning, att förslag angående de spörsmål om vilkas utredning riksdagen år

1934 gjort framställning, måtte kunna föreläggas riksdagen utan att det dröjsmål, som skulle medföras av ett avvaktande av utredningens slutförande i övriga med sistnämnda spörsmål sammanförda frågor. *Denna riksdagens skrivelse har icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.* Vid 1935 års riksdag upptogs i två motioner (I: 254 och II: 438) frågan om lagstiftning för yrkesföreningar som ett självständigt problem. Andra lagutskottet underströk behovet av en lagstiftning på detta område. På grund av skiljaktiga beslut i kamrarna förföll emellertid frågan.

Den 9 december 1935 avlämnades ett betänkande av de sakkunniga, som, enligt vad ovan anförts, tillsatts den 31 december 1934. Efter en kortare redogörelse för problemet om organisationen av föreningarna på arbetsmarknaden föreslår de sakkunniga »att åt en eller flera sakkunniga personer uppdrages att med vederbörande större organisationer samråda i syfte att för deras vidkommande söka åvägabringa en sådan gestaltning av föreningsväsendet, som ovan angivits, samt att, om det visat sig, att detta förfarande icke lett till resultat, frågan om föreningsväsendets normerande genom lagstiftning göres till föremål för utredning genom sakkunniga.»

Detta de sakkunnigas yrkande är formellt sett egendomligt, då riksdagen redan i sin skrivelse år 1934 begärt en utredning rörande åtgärder på föreningsrättens och arbetsrättens områden, d. v. s. en utredning rörande vilka *lagstiftningsåtgärder* som böra vidtagas på dessa områden. De sakkunniga yrka således, att den av riksdagen begärda utredningen icke skall företagas. Man anser sig helt enkelt kunna bortse från innehållet i ovannämnda riksdagsskrivelse.

Även ur rent sakliga synpunkter är de sakkunnigas yrkande i denna punkt fullkomligt ohållbart. Ett ytterligare uppskov med denna lagstiftningsfråga är oförsvarligt. Vi antaga på goda grunder, att den föreslagna åtgärden att ställa lämpliga personer till organisationernas förfogande för överläggningar i av de sakkunniga antydd riktning icke skulle få någon som helst effekt. Men även om man skulle våga hoppas på en sådan effekt, kan det icke vara tal om att låta föreningarna på arbetsmarknaden ha sin egen jurisdiktion och lagstifta för sig själva. Det är nämligen ett samhällsintresse, att sådana föreningar, som skola i större omfattning träda i rättsförhållanden till utomstående, inrättas och verka i enlighet med vissa *av lagstiftningen uppställda huvudprinciper*, och alldeles särskilt gäller detta yrkesföreningarna, såsom ovan framhållits. Lagstiftningen har noggrant reglerat aktiebolags, försäkringsbolags, bankers, sparbankers och ekonomiska föreningars organisation och verksamhet. Det kan icke anföras något bärande skäl, varför just organisationerna på arbetsmarknaden skulle intaga en sådan särställning bland det ekonomiska livets sammanslutningar, att de icke skulle böra underkastas rättslig reglering.

Utgår man från att riksdagens nyss omförmälda beslut skall verkställas, möter en mångfald viktiga spörsmål, som i detta sammanhang måste lösas

på lagstiftningens väg. Man måste få till stånd en samlad och planmässig lagstiftning angående organisationernas ställning till samhället och deras inre organisation, i detta senare avseende med särskild hänsyn tagen till bestämmelser om skydd för enskilda medlemmar och minoriteter gentemot majoritetsförtryck.

Härvid bör först undersökas frågan om åstadkommande av ett fullständigt och tillförlitligt offentligt register över föreningarna på arbetsmarknaden. Till mönster kunna därvid i någon mån tjäna nu existerande aktiebolagsregister och föreningsregister. Det bör finnas möjlighet för envar att snabbt förskaffa sig kännedom om vilka föreningar av detta slag som finnas i landet och vilka som äga företräda varje särskild organisation. Anmälan till detta register kan tänkas som en förutsättning för rättskapacitet. Varje förening torde böra till registret uppgiva sitt namn och ändamålet med föreningens verksamhet. Vidare bör till registret uppgivas, hur omfattande föreningens lokala verksamhetsområde är, i vilken kommun styrelsen har sitt säte, och vilka organ som eventuellt jämte styrelsen äro berättigade att utåt företräda föreningen. Vidare böra till registret anmälas styrelseledamöternas namn och fullständiga postadresser. I registret böra angivas villkoren för medlems inträde i och utträde ur föreningen.

Det ligger i sakens natur, att staten icke kan inskränka sin kontrollerande uppgift till att registrera, vad föreningarna sålunda uppgiva. Det måste tillses, att en förening, som önskar bliva upptagen i registret över yrkesföreningar, icke uppgiver sig vilja fullfölja syften, som i princip äro främmande för dylik förenings verksamhet, eller att föreningen i verkligheten utövar verksamhet som faller utanför det uppgivna ändamålet för föreningens verksamhet.

Vidare måste sättet för besluts fattande inom organisationerna i vissa fall regleras i lag. Detta är icke någon principiell nyhet inom lagstiftningen. Aktiebolagslagen upptager t. ex. mycket noggranna föreskrifter om bolagsstämma, om kvalificerad majoritet i vissa fall etc. En bestämmelse om viss kvalificerad majoritet inom yrkesföreningarna för vidtagande av stridsåtgärder och förkastande av medlingsförslag skulle vara av betydelse för arbetsfreden och för de enskilda medlemmarnas skydd mot majoritetsförtryck. Bestämmelser i lag om slutna omröstning i sådana fall torde böra övervägas. Underorganisations ställning i förhållande till huvudorganisation bör i lag regleras.

Ehuru sålunda enligt vår mening en säker och varaktig grund för en verklig social fridslagstiftning endast kan åstadkommas genom en legal reglering av föreningarna på arbetsmarknaden, få icke viktiga sociala reformkrav, som redan kunna vara mogna för lösning, uppehållas i avvaktan på en sådan lagstiftning. Ett spörsmål på detta område, som kräver sin snara lösning, är exempelvis frågan om förenings- och förhandlingsrätt för anställda, i

vilket ämne kommittén angående privatanställda föregående år avlämnat ett betänkande.

Men icke blott grunderna för föreningarnas organisation utan även deras verksamhet och då framför allt *stridsåtgärder* böra i lag regleras.

Vad *arbetsinställelserna* som stridsmedel beträffar, har redan i sammanhang med de organisatoriska problemen framhållits, att garantier måste skapas för att sådan åtgärd ej vidtages obetänkt och i onödan utan att den uppbäres av en verklig vilja hos en kvalificerad majoritet inom vederbörande organisation. Huruvida medlingsförfarandet kan förbättras bör bli föremål för övervägande. I 1935 års betänkande rekommenderas åstadkommandet av en beredskapslagstiftning, som för vissa utomordentliga fall skulle ställa medel till regeringens förfogande för att avvärja förödande arbetskonflikter. Denna viktiga och komplicerade fråga är emellertid ytterst summariskt behandlad i betänkandet. Hela problemet avfärdas på något över en sida. De förutsättningar, under vilka regeringen skulle kunna använda dessa utomordentliga befogenheter, äro knappast antydda. Men det är framför allt frågan om dessa förutsättningar som här är av vikt. Gör man dessa förutsättningar alltför svävande och obestämda, kan man i praktiken helt upphäva avtalsfrihetens princip på arbetsmarknaden.

Inom vissa noggrant avgränsade verksamhetsområden bör emellertid arbetsinställelse som stridsmedel generellt förbjudas. Vissa slag av arbetsinställelser ha nämligen den karaktär, att de kunna betecknas som samhällsfarliga. Sedan riksdagen sist var samlad, har frågan om de samhällsfarliga arbetsinställelserna fått en förnyad aktualitet dels genom de uppsägningar av kollektivavtal för kommunalarbetare, som hösten 1935 skedde i vissa svenska städer, dels genom den strejk, som måndagen den 22 juli utbröt bland linjearbetarna vid telegrafverket och som bilades först torsdagen den 28 november. Man har inom vida kretsar bland vårt folk ställt sig undrande inför det faktum, att biläggandet av en samhällsfarlig konflikt kan bero uteslutande av de stridande parternas goda vilja. Vart utvecklingen på förevarande område nu tenderar att leda hän visar det av kommunalarbetsförbundet framlagda förslaget till nya förhandlingsregler. Här vill man tillförsäkra sig allmän rätt till sympatiststrejk, ehuru det arbetsområde det gäller innefattar ett flertal funktioner av absolut samhällsnödvändig karaktär. Att sådana skola kunna bli lidande genom sympatiåtgärder kan uppenbarligen icke få ifrågakomma.

Riksdagen har ingalunda saknat intresse för denna sak. Ehuru riksdagen flera gånger i skrivelser till Kungl. Maj:t anhållit om förslag i frågan, finnes egendomligt nog icke något lagförslag utarbetat.

Vid 1921 års riksdag väcktes i båda kamrarna ett flertal motioner, underskrivna av icke mindre än 139 av riksdagens ledamöter, angående förbyggandet av samhällsfarliga arbetsinställelser.

Riksdagen anhöll i skrivelse till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t med beaktande av vad i andra lagutskottets utlåtande över motionen anförts måtte till prövning upptaga, huruvida åtgärder till arbetsfredens bevarande, utöver vad redan vidtagits, ytterligare kunde företagas samt för riksdagen framlägga de förslag, som härav kunde föranledas. I anledning av denna skrivelse tillkallade Kungl. Maj:t en sakkunnig för detta utredningsuppdrag. Den sakkunnige fick emellertid icke tillfälle att fullfölja sitt uppdrag. Genom beslut den 24 november 1922 förklarade nämligen Kungl. Maj:t, att utredningsarbetet skulle vila. Den 27 september 1924 uppdrog emellertid Kungl. Maj:t efter initiativ inom riksdagen åt socialstyrelsen att fullfölja den nedlagda utredningen. Socialstyrelsen slutförde emellertid aldrig detta utredningsuppdrag. Styrelsen ansåg sig nämligen befriad tills vidare från detta sitt uppdrag, då den nedan nämnda arbetsfredsdelegationen tillsattes.

Den 29 januari 1926 tillsatte Kungl. Maj:t en delegation av nio personer, av vilka tre förordnades av Kungl. Maj:t och tre utsågos av vardera Svenska Arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen med uppgift att verkställa undersökning i fråga om åtgärder till arbetsfredens främjande (den s. k. arbetsfredsdelegationen). Ifrågavarande undersökning skulle bland annat avse möjligheterna för skiljedomsinstitutets införande inom olika arbetsområden även i andra tvister än rättstvister. Delegationen upplöstes emellertid snart utan att ha åstadkommit något egentligt resultat. Vissa specialutredningar av värde för en kommande lagstiftning utfördes emellertid (S. O. U. 1927:4).

I tre motioner till 1926 års riksdag (I: 89 och 192; II: 283) begärdes skyndsamt förslag till lagstiftning om obligatorisk skiljedom i samhällsfarliga arbetskonflikter. I anledning av dessa motioner beslöt riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att så snart vid den utredning, som utfördes genom särskilt förordnad delegation, tillräckligt material förelåge för bedömande av frågan om lagstiftningsåtgärder till arbetsfredens bevarande, Kungl. Maj:t måtte utan tidsutdräkt för riksdagen framlägga förslag till lagstiftning. Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 juli 1927 tillkallades därefter tre sakkunniga, de s. k. arbetsfredssakkunniga, för verkställande av utredningar rörande anordningar, ägnade att förekomma arbetsinställelser i tvister, däri stat eller kommun är part. Genom beslut den 17 december 1932 återkallade chefen för socialdepartementet de sakkunnigas uppdrag. Det är typiskt för denna frågas behandling, att icke heller denna utredning medförde något verkligt resultat utan blott ledde till att de sakkunniga följde en inom socialstyrelsen verkställd utredning om anställnings- och avlöningsförhållanden för lägre personal i allmän tjänst.

Det är onekligen ganska märkligt, att ehuru frågan sålunda under 1920-talet icke mindre än fyra gånger blivit överlämnad till utredning, intet som helst förslag till lagstiftning åstadkommits. Men frågans fortsatta öden ha varit minst lika märkliga.

Vid 1934 års riksdag väcktes icke mindre än tio motioner angående lagstiftning till arbetsfredens bevarande med mera. I samtliga dessa motioner hade man särskilt tagit sikte på de samhällsfarliga arbetsinställelserna. I anledning av dessa motioner anhöll riksdagen i den förut citerade skrivelsen nr 373 om utredning.

Även detta utredningsspörsmål instoppades i den s. k. »mammututredningen». I anledning därav väcktes från vårt håll motionen nr I:179 vid 1935 års riksdag, för vilken förut redogjorts.

Olika synpunkter ha i den offentliga diskussionen gjort sig gällande i fråga om omfattningen av begreppet samhällsfarliga konflikter. I 1935 års betänkande ha de sakkunniga sökt finna en generell regel, med ledning varav man skulle kunna avgöra om en konflikt borde betraktas som samhällsfarlig. Man har därvid förkastat olika indelningsgrunder, som förut nämnts i den offentliga diskussionen. De sakkunniga anföra, att produktionens art icke kan användas som ensam indelningsgrund, icke heller omfattningen av konfliktens ekonomiska verkningar och slutligen icke den omständigheten, huruvida stat eller kommun är arbetsgivare. De sakkunniga stanna slutligen vid en fjärde indelningsgrund då de såsom samhällsfarliga beteckna allenast konflikter inom sådana verksamhetsområden, där verksamheten icke avser att i främsta rummet tillgodose ett arbetsgivarens ekonomiska intresse. Detta något ensidiga betraktelsesätt leder emellertid till rätt egendomliga konsekvenser. Sålunda förklara exempelvis de sakkunniga, att de äro tveksamma, huruvida kommunala anläggningar för belysning, kraft, distribution av vatten och gas m. m. kunna föras dit. Att arbetsinställelser vid sådana institutioner äro att betrakta som samhällsfarliga, därom har aldrig någon tvekan förut rått i den offentliga diskussionen. Tveksamt är enligt de sakkunnigas mening också, huruvida en arbetsinställelse vid statens järnvägar kan räknas som samhällsfarlig. Det synes som om de sakkunniga förbigått frågan huruvida konflikt vid *enskilda* järnvägar och *enskilda* bolag och föreningar för belysning, kraft, distribution av gas m. m. — många enskilda sådana företag finnas — kan betraktas som samhällsfarlig.

Anledning till att de sakkunniga kommit till så egendomliga resultat är uppenbarligen den, att man nöjt sig med en abstrakt formel för att bestämma begreppet »samhällsfarlig arbetsinställelse». För att få en lämplig avgränsning av detta begrepp måste man undersöka varje verksamhetsområde och klargöra, huruvida en arbetsinställelse där bör betraktas som samhällsfarlig och sålunda av lagstiftningen på ena eller andra sättet förhindras.

Bland de samhällsfarliga arbetsinställelserna intaga av olika skäl sådana en särställning, i vilka stat eller kommun är part. Det må erinras om att 1927 års arbetsfredssakkunnigas uppdrag avsåg just detta slag av konflikter. Först och främst utövar staten och kommunerna väsentligen funktioner, som äro av vital och omedelbar betydelse för samhällslivet och som just av denna

anledning faktiskt eller rättsligt monopoliserats för stat och kommun. Vad kommunerna beträffar, rör det sig här ofta om funktioner, som kommunerna ha laglig skyldighet att bestrida.

En egendomlighet med de arbetskonflikter, vari stat eller kommun är part, är, att arbetsinställelsen ofta nog icke tillfogar arbetsgivaren någon ekonomisk förlust utan i stället uteslutande går ut över allmänheten, som icke har någon möjlighet att påverka konfliktens lösning i ena eller andra riktningen. Ett belysande exempel härpå utgör telegrafkonflikten.

En annan synpunkt som gör sig gällande, när man skall bedöma tillåtligheten av arbetsinställelse, då stat eller kommun är arbetsgivare, är den omständigheten, att dessa arbetsinställelser ofta få politisk karaktär. Dels kunna de strejkande till förfång för det allmänna utöva politisk påtryckning på dem, som skola företräda arbetsgivaren t. ex. en kommunal representation, en påtryckning som stundom visat sig vara synnerligen effektiv, dels kunna intressemotsättningarna mellan arbetsgivare och arbetare här lättare överföras till det politiska planet.

Stat och kommun intaga i ännu ett avseende en särställning gent emot andra arbetsgivare. Ett enskilt företag kan ingå i en arbetsgivareförening och därigenom erhålla ett kollektivt stöd vid arbetskonflikter. Denna utväg är av uppenbara skäl icke öppen för stat och kommun såsom arbetsgivare. Det är blott skenbart som arbetsinställelsen här står båda parterna till buds såsom ett yttersta stridsmedel i en arbetskonflikt.

Spörsmålet om på vilket sätt samhällsfarliga konflikter rent lagtekniskt sett böra förhindras kan avgöras först efter grundlig utredning av hur olika åtgärder i detta avseende skulle komma att verka. Som exempel på åtgärder till förhindrande av samhällsfarliga arbetsinställelser nämnas i 1935 års betänkande följande anordningar: beredande av tjänstemannaställning åt de anställda, utfärdande av enhetliga lönereglementen med lagstadgat förbud mot stridsåtgärder, överenskommelser om särskilda förhandlingsordningar av kollektivavtals natur, vilka förhandlingsordningar skulle ha längre giltighetstid än avtalen om själva arbetsvillkoren och innehålla förbud mot stridsåtgärder under hela sin giltighetstid, eller slutligen ingripanden i enlighet med en beredskapslagstiftning. I den offentliga diskussionen har även obligatorisk skiljedom nämnts i detta sammanhang. För övrigt är att märka, såsom ock i betänkandet antydes, att de verksamhetsområden, varom här är fråga, äro sinsemellan så olikartade, att en åtgärd, som passar för ett verksamhetsområde icke nödvändigt passar för ett annat.

Användningen av *blockad* och *bojkott* som stridsmedel måste också i lag regleras. Denna fråga har förut bragts under riksdagens prövning genom det förslag till lag om vissa ekonomiska stridsåtgärder, som behandlades av föregående års riksdag. Den utredning som i detta ärende förebragts torde vara fullt tillräcklig för åvägabringande av ett positivt beslut utan att spörs-

målet, såsom i betänkandet om folkförsörjning och arbetsfred ifrågasatts, göres till föremål för ytterligare tidkrävande undersökningar. Vi hava därför i särskild motion underställt denna fråga riksdagens förnyade prövning.

Med åberopande av vad sålunda anförts tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om omedelbart igångsättande av utredning och framläggande så snart ske kan för riksdagen av förslag rörande

dels lagstiftning om ideella föreningar, varvid bör beaktas frågan huruvida särskilda regler i vissa avseenden böra meddelas för några slag av dylika föreningar, sådana som yrkesföreningar och andra föreningar med särskilda syften,

dels de åtgärder i övrigt som kunna vidtagas i syfte att främja arbetsfreden.

Stockholm den 23 januari 1936.

Gösta Bagge.

Fritiof Gustafson.

Joh. Nilsson

i Kristianstad.

J. B. Johansson.

M. Svensson.

Gustaf Velander.

Th. Borell.

Axel Nylander.